

---

# Luteriskās svēttapšanas praktiskie aspekti

## Practical aspects of Lutheran sanctification

*Tālis Freimanis (Latvija)*

Rakstā luteriskās Baznīcas svētdarīšanas koncepcija tiek skatīta caur Austrumu ortodoksālās Baznīcas teozes prizmu. Luterismā teozes mācība tiešā veidā nepastāv, nenoliedzot, ka cilvēka svētdzīve ietver noteiktu ontoloģisku procesu, kas aizsācies virs zemes, noslēgsies mūžībā. Lai gan mūsdienu teologi atrod zināmu teozes kopsakarību ar luterisko svētdarīšanu, tomēr šīs atziņas nav izmantotas draudžu ticības dzīves sakārtošanai. Pētot attieksmi pret svēttapšanu Latvijas Evaņģēliski Luteriskajā Baznīcā, atklājās, ka cilvēka svēttapšanā privātā grēksūdze netiek novērtēta. Integratīvās teoloģijas metode parādīja, ka privātbikts ir būtisks nosacījums cilvēka dvēseles attīrīšanai no grēka sārņiem. Vienlaikus luteriskie pamatdokumenti liecina, ka teozes koncepts, skaidri nenoformulējot, konfesijas tradīcijai nav svešs, bet strukturētās intervijas ar luterāņu bīskapiem, prāvestiem un pieredzējušiem mācītājiem deva pamatu priekšlikumiem zināmai teozes integrācijai draudzēs.

**Atslēgas vārdi:** teoze, svēttapšana, grēksūdze.

Teoze jeb Dievišķošana ir kristīga mācība par cilvēka savienošanos ar Dievu, Dievišķajā žēlastībā radītajam cilvēkam savienojoties ar neradīto Dievišķo dzīvi. Dievišķošanas jēgu noformulēja Lionas Irenejs (II gs.) un Atanāzijs Lielais (IV gs.): „Dievs cilvēciskojās, lai cilvēks Dievišķotos.” Tas nozīmē cilvēka potenciālu iespēju valdīt par sevi un dabisko pasauli organiskā vienībā ar Dievu.

Jaunajā Derībā termins “teoze” tieši nav sastopams, tomēr netieši par to tiek runāts (Jņ. 17:21; 2. Pēt. 1:4). Dievišķošānās ir nepārtraukts cilvēka tiekšanās process uz Dievu, tikumiski Viņam līdzinoties (1. Pēt. 1:16). Dievišķojoties mainās cilvēka daba un viņš saņem Svētā Gara augļus (Gal. 5:22-23).

Austrumu ortodoksālajā Baznīcā termins “teoze” vēsturiski izveidojies par kristīgās dzīves galamērķi, kurš nebeidzas līdz ar miesīgo dzīvi, bet turpinās mūžīgajā dzīvē, kopībā ar Dievu. Rietumu Baznīcas Romas katolicismā šīs koncepcijas sākotne meklējama patristikas laikos saistībā ar Augustīnu un Akvīnas Tomu, bet protestantismā teozes koncepcija tiešā veidā nepastāv. Cilvēka Dievišķošana kā viņa glābšanas patiesais mērķis nozīmē radīto būtņu ontoloģisku pārmaiņu procesu, kas aizsācies virs zemes līdz ar Dieva Dēla iemiesošanos Svētā Gara darbības spēkā un

noslēgsies mūžībā Dieva valstībā. Austrumu ortodoksālās Baznīcas teozes mācības ontoloģiskais aspekts neaprobežojas tikai ar pareizticīgās Baznīcas ietvariem. Kristus vietnieciskā cilvēces grēku izpirkuma rezultātā ir radīti visi apstākļi, lai cilvēka dvēsele attīrītos no grēka sārņiem un viņa daba tuvinātos Dievišķajai.

Prakse liecina, ka pētījumi par citu kristīgo konfesiju pieredzi šajā jomā izpaliek. Lai gan virkne protestantu vides autoru (A. Hoenecke, H. Šmids, T. Mannermaa, J. Cupers, T. Markvarts, E. Engelbrechts), nepārkāpjot pētījumu teorētisko līmeni, atklāj teozes kopsakarību ar luterisko svētdarīšanu, tomēr atbilde par tās iespējamo vietu evaņģēliski luterisko draudžu praktiskās ticības dzīves sakārtošanā dota netiek.

### **Socioloģija un metode**

Atbildei tika pētīta Latvijas Evaņģēliski luteriskās Baznīcas draudžu locekļu attieksme pret svarīgo luteriskās soterioloģijas sastāvdaļu - svēttapšanu, veicot socioloģisku aptauju 2017. un 2022. gados. Anketēti tika 588 draudžu locekļi 52,4% LELB draudzēs: mācītāji, Padomes vai Valdes locekļi, Lutera Akadēmijas studenti, "Via de Kristo" kopienas locekļi un laji. Draudžu locekļu vairākums bija ļaudis brieduma gados ar ilgstošu kristieša stāžu, kuri regulāri apmeklēja dievkalpojumus un svēttapšanu uzskatīja par neatņemamu luteriskās ticības sastāvdaļu, bet privātbikti tās ceļā par maznozīmīgu, tāpēc to praktizēja reti, visbiežāk tikai reizi dzīvē. Privātbikti savai garīgai izaugsmei praktizēja nedaudz vairāk par pusi no draudžu aktīva - tikai nonākot krīzes situācijā. Vairākums no privātbikti praktizējošiem mācītājiem, Lutera Akadēmijas studentiem un "Via de Cristo" kopas locekļiem to darīja tikai krīzes situācijā savai garīgai izaugsmei, bet nepraktizējošie nesaskatīja tās praktisko jēgu. Vairākums no draudzes Padomes vai Valdes locekļiem privātbikti nepraktizēja informācijas trūkuma un "bezjēdzības" dēļ. Aptaujātie respondenti neatkarīgi no viņu statusa draudzē atzina, ka par privātbikti netiek pietiekoši mācīts.

Ievērojot, ka respondentu izpratne par svēttapšanu un privātbikti ir veidojusies ilgā laika periodā, aptauja atklāja, ka šiem jautājumiem draudzēs ilgstoši nav tikuši pievērsta vajadzīgā uzmanība. Tādējādi izgaismojās problēma - LELB draudzēs svēttapšanas teoloģija pestīšanas kontekstā netiek pienācīgi novērtēta, privāto grēksūdzi kā tās neatņemamu sastāvdaļu uzskatot par maznozīmīgu, tāpēc privātbikti no luteriskās sanktifikācijas neatņemamas sastāvdaļas ir pazeminājusies līdz panacejai tikai dzīves krīzes apstākļos.

Pētījumā pielietojot integratīvās teoloģijas metodi, tika meklētas Svēto Rakstu un Patristikas mantojuma atziņas konkrētās problēmas risināšanā. Atklājās, ka cilvēka pestīšana saistās ar nepieciešamību Kristus inkarnācijā dotās cilvēka dievišķošanās iespējas īstenošanu, grēksūdzē attīrot dvēseli no grēka sārņiem.

### **Grēksūdze luterismā**

Luteriskajā baznīcā attieksme pret Grēksūdzes sakramentu nekad nav bijusi viennozīmīga. Izplatīts uzskats, ka luterāņiem ir tikai divi sakramenti: Kristība un Svētais Vakarēdiens. Tomēr luteriskās Ticības apliecības runā par trīs sakramentiem. Baznīcas Tēvs Augustīns (354-430) ieviesa sakramenta definīciju, kuru pārņēma arī Lutērs: „Pievienojiet vārdu (materiālajam) elementam un radīsies sakraments”. Lutērs to saprata saistībā ar Dieva pavēli un iestādījumu un noteikti attiecināja uz diviem žēlastības līdzekļiem. Tā kā grēksūdzei ir Dieva pavēle, bet nav Dieva pavēlēta materiālā elementa, tad reizēm Lutērs to drīzāk uzskatīja par Kristības sakramenta daļu, kas turpinās visu kristieša dzīvi. Tā 1519.gadā Lutērs runāja par trīs, bet 1520.gadā par diviem sakramentiem.

Pārmaiņa grēksūdzes atzīšanā par sakramentu iezīmējas 1530.gadā, kad Augsburgas ticības apliecībā, kuru F. Melanhtons sastādīja pēc Lutera norādēm, ir apskatīti trīs sakramenti (IX, X, XI artikuls) (Vienprātības grāmata, 2012, 25-26). Arī savā teoloģiskajā testamentā Šmalkaldes artikulos 1537.gadā Luters runā par trīs sakramentiem (Bite, 2021). Luteriskajās ticības apliecībās atrodamas divas sakramenta definīcijas - Augustīna (augstāk minētā) un Melanhtona: „Rituāli, kuri ir Dieva pavēlēti un kuriem ir žēlastības apsolījums” (Apoloģija XIII (VII), 3) (Vienprātības grāmata, 2012, 189). Saskaņā ar šo definīciju arī grēksūdze tiek atzīta par sakramentu. Tāpat patiesie luteriskie sakramenti ir trīs: Svētā Kristība, Tā Kunga Mielasts un Absolūcija kā grēku nožēlas sakraments, jo šiem rītiem ir Dieva pavēle un ir pievienots Dieva žēlastības apsolījums. Tomēr, kā liecina socioloģiskā aptauja, LELB ticības dzīves praksē grēksūdzes sakramentālā nozīme kā žēlastības līdzeklim, caur kuru Svētais Gars izraisa un uztur ticību, panākot grēcinieka pestīšanu, tiek noniecināta.

LELB Satversmes 30. pants nosaka, ka no draudzes ir izslēdzami laji, kuri vismaz vienu reizi gadā nav saņēmuši Svēto Vakarēdienu un divus gadus nav maksājuši noteikto ziedojumu. Nepieciešamība praktizēt privātbikti netiek pieminēta, kas liecina, ka pietiekama ir vispārējā grēksūdze, kas notiek katra dievkalpojuma sākumā pirms liturģijas (Satversme, 2021). Tomēr privātbikts kārtība ir noteikta un nodrukāta LELB Dziesmu grāmatā. (Dziesmu grāmata, 2015). Tā ietver: miera sveicienu, 51. psalma fragmentus, ievadu, bikti, bikts jautājumus, piedošanas pasludinājumu, 103. psalmu un svētību. Grēku nožēlotājs pats nosauc savus grēkus, kuri parasti ir ētiski tikumiski pārkāpumi. Tas ir vienkāršs pārkāpto baušļu uzskaitījums. Mācītājs uzdod tikai trīs bikts jautājumus: vai atzīsti savu grēku, vai kāro pēc grēku piedošanas, vai atzīsti, ka šī piedošana nāk no Dieva? Pēc apstiprinošu atbilžu saņemšanas tiek pasludināta grēku piedošana. Izpaliek lūgšanas pirms grēksūdzes – aicinot Svēto Garu transformēt formālu baušļu pārkāpumu atzīšanu kristīgā grēknožēlā kā pirmā baušļa pārkāpumu pret Dievu, un aicinājums uz grēksūdzi - mācītājam atklājot sevi kā Kristus tēlu, nevis apsūdzētāju vai klausītāju. Grēksūdzes norise konkrēta dialoga veida netiek prasīta, tomēr pēc cilvēka vēlēšanās var notikt biktsaruna pirms grēksūdzes rita noturēšanas. Tas ir monologs, kurā cilvēks atklāj savas garīgās vai sadzīves problēmas. Mācītājs tās uzklausa un dod biktspadomu. Tādējādi grēksūdzē izpaliek biktij obligātie jautājumi par attieksmi pret Dievu, savu tuvāko un sevi pašu. Iztrūkst arī grēksūdzes beigu pamudinājums - turpmāk negrēkot. Tādējādi LELB Absolūcija ir zaudējusi savu sakramentālo jēgu, privātbikts kārtība ir virspusēja, neietverot būtiskas un svarīgas sadaļas.

### **Luteriskie pamatdokumenti**

Lai vērtētu teozes integrēšanas iespējamību luterismā, tika pētīti luteriskie pamatdokumenti, kas apkopotī 1580. gadā izdotajā “Vienprātības grāmatā”, kuras autori ir Mārtiņš Luters ar līdzgaitniekiem.

Luteriskās soterioloģijas pētījums atklāj, ka cilvēks tiek atpestīts no grēkiem Dieva žēlastībā Kristus krusta nāves vietnieciskā izpirkuma rezultātā (Vienprātības grāmata, 2012). Grēciniekam ticībā to pieņemot, viņš tiek personiski attaisnots, nokļūstot „žēlastības un miera stāvoklī”, pārliecināts par savu galīgo pestīšanu. Svētdarīšana, kas izpaužas atsevišķa indivīda svēttapšanā, ir iepriekš notikušās attaisnošanas sekas. Tā notiek pašā cilvēkā un, pateicoties tai, viņš tiek pārveidots par “svētu” būtni (2. Kor. 7:1). Pēc būtības ticīga cilvēka labie darbi ir tas pats, kas svētdarīšana, jo tā izpaužas ar atsevišķiem labiem darbiem vai apspiežot ļaunās iegribas (Millers, 1999).

Lai vērtētu teozes atziņu tuvināšanās iespējas luteriskajai svētdarīšanai, draudzēs tika pētīta to savietojamība. Mūsdienās pazīstams ir uzskats, ka luterāņu tradīcijā teozes pamatojuma izpratne var līdzināties patriskajai, ka pārāk ilgi ir akcentēta soterioloģijas juridisko un ontoloģisko kategoriju kontraverse, pestīšanas konceptā uzsverot pielīdzināšanu vai ontoloģisku atjaunošanu. Konsekventa sekošana šīm atšķirīgajām teoloģiskajām tradīcijām kristiešu starpā ir uzcēlusi nošķirtības mūri, neskatoties uz faktu, ka soterioloģija vienlaikus ietver gan juridisko pamatojumu, gan arī reālu savienību ar Dievu un līdzdalību Svētās Trejādības dzīvē.

Mārtiņa Lutera teoloģijā Kristības nav cilvēka, bet Dievišķs darbs, kad kopā ar Svēto Garu tiek saņemts „viss Kristus”. Tas būtībā nozīmē, ka Svētā Gara darbība cilvēkā vada viņu uz teozi. Lutera tieši norāda: „Kad Kristībā atdzimstam ticībā, tad mums tiek dāvāta arī jauna garīga dzīve. Svētais Gars ienāk mūsu sirdīs, apskaidro ar Savu Vārdu mūsu prātu un dvēseli, vada mūsu gribu uz visu labu, kā arī dod spēku dzīvot kā Dieva bērniem, pretojoties iekārēm un pārveidojoties pēc Dieva tēla un līdzības” (Luters, 1994, 231). Tā kristietis kļūst jauns radījums un iegūst brīvu gribu darīt labu. Lutera teoloģijā Euharistija ir teozes elements. Galvenā svētība sakramentā ir grēku piedošana, kas nāk caur Kristus miesas un asiņu uzņemšanu. Reizē tas arī stiprina kristieti darīt Dievam tīkamus darbus.

Lielajā katehismā Lutera būtībā māca teozes doktrīnu, nelietojot šo terminu. Savienība ar Dievu tiek piešķirta Kristībā, saņemta ticībā un nostiprināta Euharistijā. Arī Melanhtons Augsburgas Ticības apliecības apoloģijā uzsver, ka pestīšana ietver arī mūžīgu svētdzīves procesu (Vienprātības grāmata, 2012, 68-74). Konkordijas formula deklarē, ka Svētais Gars svētī un nes mūsu labo darbu pieaugumu. Tiek atzīta arī sinerģija: “Tiklīdz Svētais Gars ir sācis Savu atdzimšanas un atjaunošanas darbu mūsos ar Vārdu un Sakramentiem, mēs varam un mums ir jāsadarbojas ar Viņu, lai gan joprojām esam lielā vājumā” (Vienprātības grāmata, 2012, 476). Lai gan Lutera neakcentēja cilvēka ontoloģisku savienību ar Dievu, tomēr vēlākie autori, kā Hoeneke (Hoenecke, 1999, 2009), Šmids (Schmid, 1876), Kvinsteds, Oziandrs, Kupers, Hollacs, Mannermaa (Mannermaa, 2005), u.c. uz zināmu mistisku savienību ir norādījuši (Cooper, 2002), (Marquart, 2000, 182-205; Engelbrecht, 2011). Tiek atzīts, ka svētdarīšanā pastāv sinerģisms šī termina šaurākā nozīmē. Pestīšana ir monerģisms, ieskaitot atjaunošanos, attaisnošanu un neatlaidību ticībā. Tomēr svētdarīšanas process pastāv sadarbībā starp ticīgo un Dievu. Ar cilvēkam Dievišķi piešķirto varu viņš kļūst par Dieva „līdzstrādnieku” (Hoenecke, 1999-2009). Atjaunotais cilvēks sadarbojas ar Dievu svētības darbā, tomēr viņu darbība nav vienlīdzīga, bet subordinēta un atkarīga no Svētā Gara, jo cilvēks strādā ar viņam piešķirtām dāvanām (Schmid, 1876). Tādējādi luteriskā Baznīca māca par sinerģismu svētdarīšanā, vienlaikus atzīstot Dievišķās žēlastības prioritāti.. Lai gan teoze netiek skaidri formulēta, tomēr tā nav sveša luteriskajai tradīcijai. Dieva piedošana ir reizē tiesisks un līdzdalībisks aspekts. Melanhtona Augsburgas Ticības apliecības apoloģijā, skaidri nenoformulējot, klātesoša ir doma par kristiešu ikdienas svēttapšanu caur ontoloģisku atjaunotni. Tas nozīmē cilvēka un Dieva mistisku savienību pēc attaisnošanas. Dievs Kristus inkarnācijā ir klātesošs kristīgajiem caur Sakramentiem Savā Dievišķajā Trejādībā, lai sadarbībā viņi pieaugtu ticībā.

### **Teozes stratēģija draudzēs**

Šī pētījuma mērķis saistās ne tikai ar teozes teorētiskām nostādnēm luterismā, bet ietver arī tās stratēģiju luteriskajās draudzēs. Lai priekšlikumi balstītos draudžu pieredzē un mācītāju kalpošanas realitātēs, tika veiktas 11 strukturētās intervijas ar

bīskapiem, prāvestiem un pieredzējušiem mācītājiem. Noskaidrojās viņu vērtējums par svēttapšanu un privātbikti, attieksme pret izmaiņu nepieciešamību, kā arī ieteikumi un priekšlikumi to īstenošanai dzīvē.

Respondentu grupa rezumēja, ka svēttapšanas praktiskās teoloģijas nav, tai jāizaug un tā ir jāievieš. Privātbikts tiek praktizēta tikai krīzēs, tāpēc garīgā higiēna izpaliek. Par privātbikti nespriediķo, bet runā tikai Bībeles stundās un privāti. Mācītāji, kuri paši praktizē privātbikti, par to nemāca draudzēs. Mācītājs, kurš nebiktējas pats, nav autoritatīvs, tāpēc draudzei grēksūdze un biktspadoms nav jēgpilni. Katehēzē jā māca par privātbikts neaizvietojamību svēttapšanā. Valda uzskats par vispārējās grēksūdzes svētīgumu attiecībā pret privātbikti.

Nepieciešams atjaunot privātbikts izpratni kā Vienprātības grāmatā akcentēto Absolūcijas sakramentu un izveidot jaunu privātbikts kārtību, tuvinot to senbaznīcas modelim. Par privātbikti jā māca kā svēttapšanas neatņemamu sastāvdaļu un tā jāiedzīvina praksē. Tas jā dara mācītājiem draudzēs un Baznīcas rekolekcijās. Baznīcas vadībai jānoformulē attieksme pret teozi kā garīgās dzīves mērķi.

Klēra viedokļi atklāja trīs tendences. Daļa garīdznieku uzskatīja, ka draudžu svētdzīvē jāiedzīvina teoze kristīgās antropoloģijas patristiskajā skatījumā un attieksmes pret sinerģiju maiņa. Otri brīdināja no izmaiņām, uzsverot, ka tām jānāk no sludināšanas. Trešie mudināja neatkāpties no luteriskās svētdarīšanas principiem, nemulsinot ticīgos ar citu konfesiju praksi, acīmredzami tā brīdinot no patristiskās antropoloģijas ontoloģiskā skatījuma.

Rakstu atklāsme un patristikas mantojums, luteriskās teoloģiskās domas tuvināšanās teozes konceptam, kā arī aptaujāto LELB draudžu locekļu, bīskapu, prāvestu un mācītāju atbildes ļauj izdarīt secinājumus, lai izvirzītu rekomendējošus priekšlikumus teozes integrācijai luteriskajās draudzēs, lai ļaužu svētdarīšana iegūtu praktisku ontoloģisku saturu. Pētījums atklāja, ka esošais stāvoklis draudzēs, kur praktiskā svētdarīšana nav novērtēta un iedibināta, bet privātā grēksūdze regulārai dvēseles attīrīšanai no grēka sārņiem nenotiek, ir izveidojies vēsturiski ilgā laika periodā.

Laikā pēc II Pasaules kara Svēto Vakarēdienu draudžu locekļi saņēma tikai reizi gadā, bet privātās grēksūdzes nenotika vispār. Ne vien Latgalē, bet arī visā Latvijā privātbikts tika uzskatīta par piemītošu tikai par Romas katoļiem. Izveidojās noturīgs priekšstats par privātbikti kā svešu luteriskajai identitātei, un tas prevalē vēl šodien. Komunistiskās okupācijas apstākļos bija apdraudēta kristietības pastāvēšana vispār. Rūpēs par izdzīvošanu kristīgās aktivitātes draudzēs tika ierobežotas līdz minimumam. Zināma atmoda sākās, režīmam atslābstot, bet deviņdesmitajos gados, pateicoties mācītāja Roberta Feldmaņa darbībai. Svēto Vakarēdienu sāka izdalīt katrā dievkalpojumā, kā arī mācīja par privāto grēksūdzi un to praktizēja. Šo iemeslu dēļ respondenti ir atzinuši, ka situācija varēja būt vēl ļaunāka. Tas, ka ļaudis šodien zina par svēttapšanu un privātbikti, jāvērtē kā ieguvums, jo pirms gadiem trīsdesmit, četrdesmit šie jēdzieni bijuši sveši pat mācītājiem. Pēc Roberta Feldmaņa aizšanas mūžībā (2002. gadā) privātbikts tika atstāta paša cilvēka izvēles ziņā, vajadzības gadījumā to izmantojot tikai krīzēs. Tās elementi tika ieviesti vispārējās grēksūdzes ritā pirms katra dievkalpojuma, to liekot privātbikts vietā. Ļaudis, kuriem regulāra privātā grēksūdze bija garīgi nepieciešama, konvertējās katolicismā vai pareizticībā, mēroja tālus ceļus uz draudzēm, kuru mācītāji turpināja privātbikts praksi.

Luterāņiem teoloģiskā izglītība pēc kara bija pieejama, sākot no 1955.gada Akadēmiskajos teoloģiskajosursos, no 1968. gada arhibīskapa Jāņa Matuļa dibinātajā Teoloģijas seminārā, no 1991.gada LU Teoloģijas fakultātē un no 1997.gada Luterā Akadēmijā. Neskatoties uz konfesionālā luterisma trīs avotiem (Svētajiem

Rakstiem, Patristikas mantojumu un tradīciju), Patristikai vienmēr tikusi pievērsta vismazākā uzmanība. Rezultātā daudzu luterāņu mācītāju zināšanas par teozi un tās saikni ar luterisko svētdarīšanu ir visai fragmentāras. Tāpēc neizbrīna viedoklis, ka zināšanas par to var uzskatīt par nepieņemamām, kā zemošanos citai kristīgai tradīcijai, atkāpjoties no luterisma. Luteriskās soterioloģijas vienpusēja izpratne, ignorējot cilvēka ontoloģiskās izmaiņas un baidoties, ka svētdarīšanas mācība varētu tikt pārprasta kā pestīšanas nopelnīšana ar labiem darbiem, neuzticoties pilnīgai atpestīšanai caur Kristus krusta varoņdarbu, ir novedusi pie tā, ka Vienprātības grāmatā deklarētā obligātā privātā grēksūdze netiek praktizēta. Ievērojot šo mūsdienu situāciju, teoloģiskā apziņa, kura veidojusies daudzos gados, nevar tikt izmainīta ar administratīvām pavēlēm, rīkojumiem un instrukcijām no augšas. Izpratnei par teozi kā ontoloģisku cilvēka izmaiņu un tās vietu luteriskajā tradīcijā ir jānobriest pašā klērā un tikai varēs runāt par tās novadīšanu līdz draudzēm. Mūsdienu apstākļos, izvirzot teozes jautājumu Sinodes darba kārtībā, ņemot vērā, ka delegāti ir mācītāji un draudžu priekšnieki, kuriem tā ir tikai citas konfesijas tradīcija, balsojums par šo priekšlikumu varētu būt negatīvs un tālākā virzība tiktu apturēta. Tāpēc teozes integrācijai jānotiek kā iepriekšēja Patristikas mantojuma studiju (Lutera Akadēmijā, konferencēs, semināros, konventos un rekolekcijās) auglim. Līdz ar to pilnīga teozes integrācija varētu notikt tikai pēc ilgāka laika, bet, lai tas vispār notiktu, ir jāsāk jau tagad. Pirmo soli ir spērusi Lutera Akadēmija, ieviešot Teoloģijas studiju programmā Patristikas mantojuma kursu.

### **Nobeigums**

Teozes jēdziena integrācija LELB draudzēs varētu sekmīgi rezultēties pakāpeniski. Pirmkārt, Bīskapu kolēģijai un Kapitulam būtu jānoformulē LELB attieksme pret teozi un tās vietu luteriskajā svētdarīšanā. Otrkārt, LELB Teoloģijas nozarei, Izglītības nozarei un Lutera akadēmijai jādeleģē materiālu sagatavošana par teozi, luterisko askēzi, svētdarīšanu un privātbikti, lai atjaunotu Vienprātības grāmatā akcentēto Grēksūdzes sakramenta izpratni un izveidotu jaunu, senbaznīcai tuvinātu privātbikts kārtību. Treškārt, jāorganizē šo materiālu studijas Lutera Akadēmijā, mācītāju konferencēs, prāvestu iecirkņu konventos un rekolekcijās, kā arī jāaktualizē to mācītāju licības, kuru draudzēs minētie procesi notiek. Ceturtkārt, tiklīdz LELB mācītāju vairākums teozes mācību būs pieņēmuši, īstenos savas dvēseles attīrīšanu caur regulāru privātbikti un sludinās par to draudzēs, būs jāvirza jautājums uz LELB Sinodi, lai Satversmē nostiprinātu prasību regulāri praktizēt privātās Grēksūdzes sakramentu kā žēlastības līdzekli. Tad arī draudzes locekļu apziņā notiks izmaiņas un tiks sperts pirmais solis teozē, ticīgā dvēseles regulārā attīrīšana privātā grēksūdzē. Grūti prognozēt, kad šāds laiks varētu pienākt. Ievērojot, ka teozes mācība un privātbikts ilglaicīgi tikušas uzskatītas par Pareizticīgiem un Romas katoļu konfesijai piekrītošām, luterāņu apziņas izmaiņām būs vajadzīgi gadi. Iespējams, ka to sagaidīsim tikai nākamajās paaudzēs. Bet atcerēsimies, ka arī Apsolītajā zemē izredzētā tauta iegāja tikai pēc ilgiem klejojumiem tuksnesī, kad paaudžu maiņa bija jau notikusi.

### **PIEZĪMES**

**Par pestīšanu:** 2. Sam. 2:3; Ps. 22:6, 26:11, 31:6, 49:16, 69:19; Jes. 44:2; Hoz. 7:13; Mt. 1:21, 6:13, 18:11; Lk. 9:56; Rom. 3:24, 8:30; Ef. 1:7, 2: 8-9; Kol. 1:13-14; 1. Tes. 1:10, 5:9; 2. Tes. 2:13-14; 2. Tim. 3:15; Tit. 2:1, 11.

**Par izglābšanu:** Ps. 103: 4; Rom. 5:10; Ef. 2:5; Tit 3:5; Ebr. 7:25; Jēk. 2:14, 5:20.

**Par grēku nožēlošanu un piedošanu:** 2. Sam. 12:13; Jes. 1:18, 44:22; Raudu dz. 3:39; Ps. 25:7, 32:5, 103:10; Mt. 3:5, 4:17, 12:31, 26:28; Mk. 1:5; Lk. 1:76-77, 7:47; Apd. 3:38, 3:19; Rom. 3:26, 4:7-8, 11:27; 2. Kor. 5:19; Ef. 1:7; 1. Pēt. 2:24; 1. Jņ. 1:8-9, 2:2, 3:5.

**Makārijs Lielais** (par viņu skat. **Иустин (Попович)**, 2004, 284-308), Atanāzijs Lielais (Афанасий Александрийский, 2018, 521-557), Aleksandrijas Klements (Климент Александрийский, 2020, 42), Bazilejs Lielais (Василий Великий, 2020), Gregors Teologs (Григорий Богослов, 2020, 72), Nisas Gregors (Григорий Нисский, 2020), Jānis Zeltamute (Иоанн Златоуст, 2020), Maksims Apliecinātājs (Максим Исповедник, 2020), Simeons Jaunais Teologs (Симеон Новый Богослов, 2020).

## BIBLIOGRĀFIJA

Bībele (2012). Rīga: Latvijas Bībeles Biedrība.

Bite A. *Absolūcija kā sakraments*. Pieejams: [www.ebaznica.lv](http://www.ebaznica.lv).

Cooper J. (2002). *A Lutheran Approach to Theosis*. Stock Publ., Eugene, Oregon, US: Kindle Edīton.

Cooper J. (2012). A Lutheran Response to Justification: Five Views. *Journal of Lutheran Theology 1-6*. Pieejams: [http://logia.org/blogia/wp-content/uploads/2012/07/Cooper\\_Justification.pdf](http://logia.org/blogia/wp-content/uploads/2012/07/Cooper_Justification.pdf).

Engelbrecht E. (2011). *Friends of the Law: Luthers' Use of the Law for the Christian Life*. Saint Louis: Concordia.

Hoenecke A. (1999-2009). *Evangelical Lutheran Dogmatics, 4 vols.* - Milwaukee: Northwestern.

*LELB Satversme*. Pieejams: [www.lelb.lv](http://www.lelb.lv)

*LELB Dziesmu grāmata* (2015). Rīga: IHTIS. 973. lpp.

Luters M. *Mazais katehisms un kristīgā mācība* (1994). Rīga: Svētdienas rīts. 231. lpp.

Mannermaa T. *Christ Present in Faith: Luthers View of Justification*. Ed. and transl. by Stjerna K.I. (2005). Minneapolis: Fortress.

Marquart K. Lutheran and Theosis (2000). *Cocordia Theological Quarterly* 64, pp. 182- 205.

Millers Dž. (1999). *Kristīgā dogmatika*. Rīga: LMF, Svētdienas rīts. 345. lpp.

Schmid H. (1876). *The Doctrinal Theology of the Evangelical Lutheran Church, Exhibited and Verified from the Original Sources*. Transl by Jacobs H.E., Hay C.A.. Philadelphia: Lutheran Publ. Ssiety.

*Vienprātības grāmata. Luterāņu ticības apliecības* (2012). Rīga: LMF, 2012, 25., 26., 29., 30., 40., 68.-74., 173., 189., 304., 307., 341., 342., 461., 473, 476., 480. lpp..

Афанасий Александрийский, свят. (2018). *О воплощении*. Москва: РИПОЛ классик, с. 521-576.

*Василий Великий*. Pieejams: [https://azbuka.ru/otechnik/Vasilij\\_Velikij/simfonija-povtorenijam-svjatitela-vasilija-velikogo/90](https://azbuka.ru/otechnik/Vasilij_Velikij/simfonija-povtorenijam-svjatitela-vasilija-velikogo/90).

Григорий Богослов. *Творения. Слово 40.7*, с. 72. Pieejams: <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Grigorii-Bogoslov-Tvoreniia-Sviatitel-Grigorii-Bogoslov-Slova-32-45>.

*Григорий Нисский*. Pieejams: [https://azbuka.ru/otechnik/Grigorij\\_Nisskij/odevstve/#o\\_2](https://azbuka.ru/otechnik/Grigorij_Nisskij/odevstve/#o_2)

Климент Александрийский. *Строматы* 6. 12. Pieejams: <https://lib.pravmir.ru/library/book/3549>, с.42.

Иоанн Златоуст. Pieejams: [https://azbuka.ru/otechnik/Ioann\\_Zlatoust/sumfonija-rovtoerenijam-svt-ioanna-zlatousta/153](https://azbuka.ru/otechnik/Ioann_Zlatoust/sumfonija-rovtoerenijam-svt-ioanna-zlatousta/153).

Иустин (Попович). (2004). *Собрание творений. Жизнеописание. На Богочеловеческом пути. Путь Богопознания*. Москва: Паломник, Том I, сс. 303, 308.

Максим Исповедник. Pieejams: [https://azbuka.ru/otechnik/Maksim\\_Ispovednik/10\\_glav\\_o\\_dobrodeteli\\_i\\_poroke/](https://azbuka.ru/otechnik/Maksim_Ispovednik/10_glav_o_dobrodeteli_i_poroke/).

Максим Исповедник. Pieejams: [https://azbuka.ru/otechnik/Maksim\\_Ispovednik/beseda\\_o\\_pokajanii/](https://azbuka.ru/otechnik/Maksim_Ispovednik/beseda_o_pokajanii/).

Максим Исповедник. Pieejams: [https://azbuka.ru/otechnik/Maksim\\_Ispovednik/tri\\_vida\\_spravedlivosti\\_spravedlivoist\\_i\\_sud/](https://azbuka.ru/otechnik/Maksim_Ispovednik/tri_vida_spravedlivosti_spravedlivoist_i_sud/).

Симеон Новый Богослов. Pieejams: [https://azbuka.ru/otechnik/Simeon\\_Novij\\_Bogosllov/slovo/10](https://azbuka.ru/otechnik/Simeon_Novij_Bogosllov/slovo/10).

### **Practical aspects of Lutheran sanctification**

In the article, the concept of sanctification of the Lutheran Church is viewed through the prism of the theosis of the Orthodox Church.

In Lutherism, the teaching of theosis does not exist directly, nevertheless, it admits that human sanctification includes a certain ontological process that has begun on earth and will end in eternity.

Although modern theologians find a certain connection between theosis and Lutheran sanctification, these insights have not been used to organize the faith life of the congregations.

When studying the attitude towards sanctification in the Evangelical Lutheran Church of Latvia, 588 church members were surveyed in 52.4% of the congregations. It drew to the conclusion that private confession is not appreciated in the personal sanctification.

The applied method of integrative theology showed that private confession is an essential condition for cleansing the human soul from the scum of sin.

At the same time, the Lutheran basic documents show that the concept of theosis, without being clearly formulated, is not alien to the Lutheran tradition, but the structured interviews with Lutheran bishops, deans and experienced pastors have given the basis for proposals for a certain integration of theosis in the congregations.

**Key words:** theosis, sanctification, confession.



*Dr. oec., Mg.theol. Tālis Freimanis*

Kapelāns, vieslektors LELB Lutera akadēmijā.

Chaplain, guest lecturer at Luther Academy (LELC).

E-pasts: [talis.f@tvnet.lv](mailto:talis.f@tvnet.lv)